

Biskop Berggrav forklarer seg om turen til Krokskogen

Både Langeland og Bergsvik har forarget seg over biskopens bok «Folkedommen over NS»

I går formiddag tok retten fatt på det avsnitt i Bergsviks skrift og Langelands bok, som omhandler biskop Berggravs reise til Krokskogen 15. april 1940, og biskopens deltakelse i juni-forhandlingene.

I Bergsviks skrift er det fremstilt slik at biskopen søkte å stanse den uorganisererte norske motstanden.

Som kjent ble biskop Berggrav avbildet i det tyske blad «Signal», med en megafon for munnen, og i teksten het det at biskopen oppfordret de kjempende nordmenn til å legge ned våpnene. Bladet ble etter klage fra biskopen beslaglagt av tyskerne.

Langeland forklarte i går bl. a. at Berggravs egen brosjyre «Folkedommen over NS», hadde tjent som grunnlag for hans anførsler i boken. Det heter der bl. a. at hvis ikke alle NS-medlemmer blir straffet, vil det norske folk for alltid være i villrede. Jeg har villet peke på at også biskopen er i villrede. I mine uttalelser om biskopen bygger jeg på hans egne ord, sa Langeland. Biskopen har jo selv i sin bok brukt betegnelsen «gutta våre som var blitt avvist på sine militære meldingsplasser», altså dreier det seg om vernepliktig ungdom.

Berggrav fikk ikke kontakt med guttene, og vi har derfor ikke fått se hva biskopens retningsaksjon kunne ha resultert i. I følge biskopens egne ord var hensikten den å få de norske guttene til å legge fra seg våpnene og bli med ham til Oslo.

Bergsvik erklarte i sin forklaring at han var blitt meget sint over Berggravs brosjyre «Folkedommen over NS». Biskopen ville skape en isfront under rettsoppgjøret.

Biskop Berggrav forklarte som vitne at han tre ganger offentlig har gjort rede for turen til Krokskogen. Foranledningen til turen var bl. a. en samtale med politimester Welhaven om formiddagen søndag 14. april. Han fortalte at de våpenløse norske gutter ble «peprete» av tyskerne. Senere på dagen ble biskopen oppsøkt av en Røde Kors-lege, som

pekte sterkt på de tyske trusler om at disse sivile ville bli betraktet som fraktrører og skutt. Redaktør Anker Olsen hadde henstilt til Berggrav som biskop og kristen å gjøre hva han kunne for å hjelpe. Direktør Prytz hadde også henstilt til biskopen om å hjelpe. Berggrav hadde søkt råd hos politimester Welhaven som, etter vitnets erindring, tydeligvis mente at biskopen burde ta det ansvar å reise til Krokskogen. Jeg følte det som en plikt å påta meg å hjelpe, sier han. Ikke noe menneske kan vel tro at jeg gjorde dette med noen lyst. Det var plikten som drev meg. Welhaven hadde pekt ut to politimenn og en kjentmann til å ledsage biskopen, og blant utstyret til turen skaffet politimesteren til veie en elektrisk roper. Biskopen var blitt

(Fortsettelse siste side)

STAVANGEN, 8. - T.F. 42 04 25

VÅRT LAND
OSLO

23/11-50

(Fortsettelse fra side 1)
beordret av general Engelbrecht til en konferanse. Hvem som hadde underrettet tyskerne, visste ikke vitnet. Engelbrecht hadde sagt fra at uten tyskernes samtykke kunne ikke turen gjennomføres.

Det var selvsagt ikke på noen måte hensikten å stanse de vernepliktige som var på vei til avdelingene. Før avreisen forelå ingen planer om hvorledes jeg skulle opptre i enhver tenkelig situasjon. Jeg fikk forsikringer av Engelbrecht om at jeg skulle få gå alene sammen med de norske politifolkene opp i skogen. Ingen tyskere skulle prøve å følge etter meg, men den tyske eskorte var nødvendig, sa Engelbrecht, for å kunne passere de tyske veisperringer.

Vitnet ga en detaljert beskrivelse av reisen. Overalt var befolkningen engstelig. På Stubbøl hadde biskopen fått bekreftet at de norske guttene var kommet igjennom til de norske avdelinger.

I skumringen ute i skogen ved Stubbøl traff biskopen på en norsk oppklaringspatrulje, som også bekreftet at de norske guttene var kommet vel fram. Biskopen hadde fått patruljelederen de opplysninger han hadde om tyskerne. Turen viste seg altså å være helt overflødig — heldigvis, sier vitnet. Da biskopen kom til Engelbrechts kvarter, hadde han spist et halvt stykke brød og drukket en kopp te. Såvidt jeg vet er det ingen som skåler i te, hvis en da ikke er gæren, og det var jeg ikke, sier biskopen med ettertrykk. — Jeg har aldri skålt med Engelbrecht.

Vitnet forteller at han bestemt hadde krevd av tyskerne at «Signal» med det famøse bilde skulle beslaglegges, og det ble etterkommet. Tyskerne hadde sendt biskopen unnskyldninger for det inntruffne. Disse brev med unnskyldningene tok vitnet inn i sin bok som Langeland bygger på.

Politimester Welhaven bekreftet som vitne at han i april dagene 1940 hadde fått henvendelse fra fedre som fortalte at deres sønner var kommet i Nordmarka. Vitnet hadde oppfattet det slik at dette var unge gutter som befant seg i en vanskelig situasjon. Politimesteren hadde erklært at han ikke kunne gjøre noe. Biskop Berggrav hadde den 15. april søkt politimesteren fordi han

også hadde fått henvendelser om guttene i Nordmarka

Det var en selvfølge at biskopens aksjon var av human karakter, og utelukkende tok sikte på å undersøke om det var behov for hjelp. I hverken den gang eller senere har jeg ment det var riktig å kritisere biskopen for dette, sa Welhaven.

Rektor Prytz forklarte at han under de kaotiske forhold i april dagene 1940 hadde søkt råd og trøst hos biskopen, som hadde fortalt vitnet at han hadde fått henvendelser også fra andre fedre som hadde guttene sine ute, og at han hadde vært i kontakt med politimester Welhaven. Biskopen fortalte at han overveide å reise opp til Nordmarka for å undersøke forholdene.

Kontorsjef Borge, som fulgte med Berggrav som kjentmann, bekreftet den fremstilling biskopen hadde gitt. Det samme gjorde avdelingsbestyrer Wolfgang Stang som var lagleder for den oppklaringspatruljen som Berggrav hadde fått kontakt med ved Stubbøl.

Direktør Bernhard G. Lund fortalte meget detaljert om hendelsene som på mange punkter sterkt avviker fra biskopens forklaring.

Biskop Elvind Berggrav karakteriserte Lunds forklaring som en blanding av fakta og fantasi. Retten tok kort pause for edfestingen av Lund, og lagmann Bonnevie meddelte for Lund ble tatt i ed, at det som var avgjørende for edfestingen var at Lund selv mente at det han hadde vitnet var det han trodde var den fulle sannhet.

Retten fikk så høre fylkesmann Platous forklaring om de to rundskrivene som er omhandlet i tiltalen. Platon var ekspedisjonssjef i Justisdepartementets administrative avdeling som ikke hadde noen som helst befattning med innbringelsen av forordningene. Avdelingen fikk først med forordningene å gjøre når de allerede eksisterte. Rundskrivene var rene meddelelser til påtalemyndigheten og rettsvesenets instanser om forordninger som allerede var et faktum. Vitnet hadde så langt det lot seg gjøre søkt å mildne virkningene av forordningene. Platous forklaring om rundskrivene vil fortsette mandag.

Aktor meddelte i går at han regner med tre dager til å avhøre 40—50 vitner som bare gjelder Bergsviks sak.